

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Sermones prestantissimi viri Roberti de Latio: ordinis
Minoru[m] sacre theologie professo[r]is: pontificis
Aquinatis**

Caracciolo, Roberto

Lugd., Anno d[omi]ni. M.ccccxiiij. vi. no.Maij.

De beatitudi[n]e s[an]cto[rum] [con] fatuos ho[m]i[n]es q[ui] nil credu[n]t
de futura vita. Sermo. j.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70607)

De beatitudine sanctorū. Sermo I

quid facitis? Cur aie salutē negligit?
Audite xpm dicentē. Mat. xvi. Quid
prodest hoī si uniuersuz mūdā lucrif:
aie nō sue detrimētū patiat. Aut quā
dabit cōmurationē p aīa sua. Qnera-
mus igit illā saluare: vt uiuat cū xpo
hic p gram: et i futuro p gliam. Amen.
¶ Finit? ē tractat? de imortalitate aie
¶ Tabula in sequentē tractatum.

De beatitudine scrōy fatuos hoies
q̄ nil credūt de futura vita. Sermo. s.
De gaudijs beatorum ex visōe dei:
et dotatione corporum: et loci habitas-
tione. Sermo. ij.

Incipit tractat? de beatitudine san-
ctorū cuius sunt sermones. ij.
De beatitudine sanctorū in quo con-
sistat fatuitas hoīm mūdanoz: q̄ non
credūt aliquid de vita futura. Ser. s.

Excelsa vestra co-

prosa ē i celis. Verba sunt
redēptoris nri originaliter
Mat. v. c. Tanta est quorū
dā stulticia vt arbitrent nulla esse bo-
na preter ea q̄ in pnti vita a pussimo
deo vsibus humanis pcedunt. Nil cre-
dūt: nil cogitāt: nil deniqz sperāt de fu-
tura celestis regni hereditate. Somni-
um putāt: immo fictionē et fabulā: q̄c-
quid fm omnē veritatē de sanctorū
beatitudine pclamāt. Vt oēm diligen-
tias adhibēt vt corporeis sensib? in su-
is delectationib? voluptuosis satisfi-
at. Aīam nō virtutib? honestiqz mo-
ribus instruerē: et negligūt: et cōtēnūt
Properea equū esse celsū si in p̄senti
sermone de beatitudine verba fecero.
Nay illā cūcti desiderare debēt q̄ meri-
to pponēda est oibus q̄ ab hoīe p̄cio
haberi solēt. De hac qliber iust? atqz
fidelis asserit illō Sapiētē. c. vii. Pre-
posui illā regnis et sedib?: et diuitias ni-
hil esse diti in cōparatione illius. Nec
cōparauī illi lapidē preciosuz: qm̄ om-
nē aurū in cōparatione illius arena est
et argua: et tāqz lutū estimabitur argen-
tum in p̄spectu illius. Super salutem

et spēm dilexi eam: et pposui p luce ha-
bere illam: qm̄ inextinguibile est lumē
illius. Venerūt aut̄ mihi oīa bona paz
nter cū illa. Et igit disponamus ea q̄
tractaturi sumus ordine debito: beati-
tudinisqz laudes mirificētissimas cō-
plectamur: q̄ copiosa merces a nro sal-
natoze merito nuncupaf: de ipsa tria
mysteria principalia pponemus cons-
templanda.

Prīmū d: beatitudinis desideriu:
Secm̄ beatitudinis subiectū.

Tertiū beatitudinis obiectum.

¶ De beatitudo est bonū qd̄ cuncti des-
siderare debent. Caplm. s.

¶ Primū mysteriū cōtēplādū d:
beatitudinis desiderium. In
quo inducēda est cūctoꝝ mēs:
vt ad beatitudinē dirigat corz

dis affectū: illamqz virib? totis conen-
tur adipisci. Nam et hoc ita pulchre lo-
quitur Seneca ad Lucillū. Ad summū
inquit bonū: et ppositū toti? vite tue
respice. Illi em̄ consentire dꝝ q̄cquid
agimus: id peccamus: qz de p̄ribus vi-
te oēs deliberamus: de tota nō nemo
desiderat. Errāt cōsilia nra: qz nō hnt
quo dirigant. Ignoranti quē portū pe-
rat: nullus finis certus est. hec ille.

¶ Sed vt pars ista lucidior fiat opus
est vt a tria dubia respondeamus.

Prīmū vtrū hoī pueniat agere pro-
pter finem.

Secm̄ vtruz finis humane vite sit
beatitudo.

Tertium vtrū beatitudo sit bonum
desiderabile.

¶ Ad primū dubiū r̄ndet sc̄tus Tho. s.
ij. q. s. q̄ actionū q̄ ab hoīe agunt: ille
sole pprie dicunt humane q̄ sunt proz
prie homis inquitū est hō. Differt au-
tē hō ab alijs irrationalib? creaturis
in hoc q̄ est dñs suoz actūū: qd̄ fit per
rationē et volūtate. Ille itaqz actioes
pprie humane dicunt q̄ ex volūtate
deliberata procedūt. Alie nō non proz
prie humane sunt sicut dū mouet pe-
dē: vel fricat barbā alijs intectus et si

*ho dicit ab
inly vrbib?*

De beatitudine sanctorum.

Finis est
 Multa: sicut sunt homines iste actiones scilicet non sunt propter finem ex quibus homo nec mereri potest nec demereri. Sed prime actiones ad finem sunt dirigende. Inquit namque philosophus in physicorum. Finis est principium in operabilibus ab homine. Et in. ij. ethicorum asserit. Finis omnes operantur. Et iterum in. ij. physicorum. Non solum intellectus: sed etiam natura agit propter finem. Et in. ij. meta-physicorum. Qui infinitum faciunt auferunt naturam boni. Et itaque finis sit qui mouet agendum: et licet in executione sit posterior: in prior est in intentione agentis et habet rationem cause: propterea ad hominem spectat ut agat propter finem. Quod ad secundum dubium respondet Riccius in. iij. dist. r. quod ultimum finis humane vite est beatitudo ut ait Augustinus lib. viij. de ciui. dei. c. iij. Finis boni appellatur quo quisque cum puenit beatus est. Et idem lib. xix. de ciui. dei. Illud est finis boni propter quod appetenda sunt cetera: ipsum autem propter seipsum. Et. xij. li. de ciui. dei. Finis inquit non est puenire ad illud regnum cuius nullus finis est. Et apostolus ad rom. vi. Habebis fructum vestrum in sanctificatione finem vero vitam eternam. Sed hic oritur difficultas quoniam cum beatitudo sit in ipso deo: et beatitudo est finis humane vite: etiam erit finis omnium creaturarum. Nam ut inquit Dionysius in li. de diuinis nominibus. Deo conuertitur omnia ad seipsum tamquam ad ultimum finem. Ad quod dicit Thomas. i. q. i. quod sicut colligitur ex dictis Aristoteli in. ij. physicorum. et. v. meta-physice. Finis dicitur dupliciter. i. vel eius terminus a quo. i. ipsa res in qua ratio boni inuenitur: vel usus siue adoptio illius rei. Sicut si dicamus quod motus corporis grauis finis est vel locus inferior ut res: vel hoc quod est esse in loco inferiori ut usus. Et finis auari est vel pecunia ut res: vel possessio pecunie ut usus. Si ergo loquamur de ultimo fine hominis quanta ad ipsam rem que est finis: sic in ultimo fine hominis omnia creata conueniunt: quia deus est ultimus finis hominis: et omnium aliarum rerum. Si autem loquamur de ultimo fine hominis quantum ad collectionem finis: sic

in fine hominis non communicat creature rationales. Nam et homo et alie creature rationales consequuntur ultimum finem cognoscendo et amando deum: quod non competit alijs creaturis que adipsam ultimum finem in quantum participant aliquam similitudinem dei sicut sunt vel viuunt vel etiam cognoscunt finem in ista natura: sed non per rationem vel intellectum. Ideo magister in. f. di. ij. dicit: Fecit de creatura rationali ut summum bonum intelligeret: intelligendo amaret: amando possideret: possidendo frueretur. Quare ut Augustinus docet in libro. lxxij. q. Non cadit in aliqua ratione carnis ut beatitudo sit bonum desiderabile. Et posset quis arguere quod non. Nam nullus bonum incognitum est desiderabile. Hoc patet quia bonum apprehensum est obiectus appetitus: ut inquit Aristoteli in. ij. de anima. Ideo Augustinus. li. x. de trinitate. c. f. ait: firmissime nouimus amari nisi nota non posse. Sed beatitudo est bonum incognitum: ergo non est bonum desiderabile. Philosophi quidem multum subtiliter elaborauerunt ut de beatitudine ac summo bono cognitionem inuenirent. Et ut Lactantius scribit in principio primi libri diuinarum institutionum. Neque adepti sunt quod volebant: et operam suam atque industria perdidit. Hoc idem dicit: quia ut recitat Augustinus. li. xix. de ci. dei. c. f. Marco Varro notauit ducetas octoginta octo fallas opiniones de beatitudine que philosophi suo ingenio adinuenere Augustinus etiam in. iij. de trinitate. c. iij. asserit quosdam posuisse beatitudinem in voluptate corporis: quosdam in voluptate animi: quosdam in alijs rebus puta in diuitijs vel honoribus et huiusmodi. ut etiam scribit Aristoteli in. f. ethice. De his ad hoc ita loquitur Lactantius. li. iii. diuinarum institutionum. Epicurus summum bonum in voluntate animi esse ceter. Aristippus in voluntate corporis. Caliphon et Diogenes cirenaici honestatem cum voluntate iuxerunt. Diodorus in partem deo-logicis summum bonum posuit. Plerumque non dolendo. Peripatetici autem in bonis aut

mi et corporis et fortune. cyllii summū bonū est scia tenonis cū natura cōgruenter viuere. Quorū dā stoicorū virtutē sequi Aristō. in honestate ac dūte summū bonū collocat. hec ille. Sz. j. de Epicuro ita sequit: Epicuri disciplina multo celebrior: semp fuit quā ceterorū nō q: veri aliqd afferret: sed q: multos ad populare nomē volupratis inuitat. Nemo em̄ nō i vitia pnus ē. Propter ea vt ad se multitudine contrahat appōita singulis q̄busq; morib; loquit: Desiderium vetat lras discere. Auarus populari largitione liberat. Ignauus prohibet accedere ad rēpublicā: pigrū exercere timidū militare. Cōstat itaq; et his quā erronea fuerit p̄horū mens circa beatitudinē agnoscedā. Sed propter illos adhuc cōfirmare possumus q̄ beatitudo nō est cognoscibilis p̄verba pau. q. j. ad Cor. c. ij. ait: Ocul; nō vidit nec auris audiuit nec i cor hoīs ascendit q̄ pparauit de; his q̄ diligūt illum. Sed ista de beatitudinē sic paulus locut; est. Ergo tale bonū ē quod a nobis p̄cipi minime pōt ex cōsequētiā neq; desiderari. ¶ At in cōtrariū est sūa Augustini qui lib: o. x. de ciuitate dei. c. j. ait: Om̄ certa sūa est qui rōne quoquo mō vti possunt beatos eē oēs hoīes velle. Et in. xij. de trinitate. ca. viij. ad appetēdū beatitudinē natura cōpellit cui summe bonus et immutabiliter bñs creator: hoc indidit. Et de hoc Aristoteles in. j. Ethicorū sic scripsit: Bene enūciauerūt dicētes bonus esse qd oēs appetunt. Et in. ij. Toporū. Maxime bonū oēs maxime appetūt. Pro amouēda igit omni ambiguitate notādū ex dictis Richardi. i. iij. distinctione. lxxix. et Thome. j. ij. q. v. articulo. viij. q̄ beatitudo pōt accipi tripliciter.

Primo in suo esse generali.

Secundo in suo esse speciali.

Tertio in suo esse specialissimo.

¶ Primo pōt beatitudo accipi in suo esse generali in quātū est bonū quoddam

sufficiētissimū et sic est oib; nota. Quilibet em̄ scit quid est bonū et qd est sufficientissimū. Et hoc mō oēs beatitudinem appetunt. Nā sic appetere beatitudinē nihil ē aliud quā appetere vt voluntas satiet qd q̄libet vult. Et hoc est qd Boetius dicit in. iij. de cōsolatione. Om̄s nāq; mortaliū cura quam multipliciū studiorū labor exercet diuerso quidē illae procedit: ad vnū tū beatitudinis finē nitit; peruenire. Et sumit hic vn; finis sūm. Geraldus odonis sup. j. Ethicorū nō sūm specē opinionis: sed sūm proportionē. Nam sicut leuia habēt vnū finē sūm spēs nature: scz locus sursum: et graua habeāt aliū finē sūm spēm nature scz locū deorsum: tū graua et leuia hnt vnū finē sūm proportionē nature eo q̄ ita se h; locus deorsum ad graua sicut. locus sursum ad leuia. Itaq; oēs hoīes rēdūt ad vnū finē sūm p̄portionē opinionis: eo q̄ ita se habet pecunia ad auarū in qua opinat se fieri posse beatum sicut delectatio libidinis ad luxuriosū: q̄ in sua ururia puta cōstare beatitudinē. Omnes q̄ppe appetunt qcquid etiā indēbite appetunt tāq; cōsummatū bonū. Sed nonnulli supbiētes in quo cōsistit vera bñtudo nolūt attendere. Ideo conant lucrari pecuniā ibi credentes esse beatitudinē exēplū patz. Nā si q̄s veller emere aurū et ostenderet ei auricalchus: qd non cognosceret: emeret pro auro. Et si querat quid vis emere rēspōdet aurū: lz ei ostēdas auricalchū. Si dicis auro. Quid vis. Dicit beatitudinem. Uis paradīsum? Paradīsum dicit pecuniam: quia ibi credit q̄ sit beatitudo et. Sed decepti sunt vt patebit inferius. Nonnulli etiā percipientes in quo consistat beatitudo cum talis perceptio sit ex munere gratie: facti sunt sibi metipsis sapientes: et voluerunt bene operari. Et sic patet responsio ad primum argumentum. ¶ Sed adhuc est notandum circa beatitudinē in generali vidēz. Si aliq̄

De beatitudine sanctorū.

querat: quō cognoscit beatitudo ī ge-
nerali: dico q̄ innata est ista cognitio.
Et si querat p̄ quid: dico q̄ sufficiētia
cognoscit per indigentia. Et si oppo-
natur q̄ priuatio nō est via cognoscē-
di habitū: dicendū q̄ est quedā indigi-
gentia oīno priuās: quedā disponens
et inclinās. Et hec est ratio cognoscēdi
q̄ possit tū dici q̄ cognitio beatitudi-
nis: et multarū rerā naturalū nobis
est innata. Et si dicat q̄ aīa est vt tabu-
la rasa: hoc intelligit solū quātū ad
spēs et similitudines quas querit per
sensus. Hec Bon. in. iij. di. t. l. Secūdo
pōt beatitudo accipi in suo eē specia-
li: in quātū scz cōsistit nō in bonis pre-
sentis vite: sed in clara dei visione et
perfecta eius dilectione et gaudio: qd̄
habet de dei bonitate presenti p̄ clarā
eius visionē et p̄fectā dilectionem. Et
hoc modo beatitudo nō fuit nota phi-
losophis: quā tamen postq̄ xps dei fi-
lius venit in mūdum oēs qui volunt
agnoscere desiderare et acq̄rere valēt.
Ipse quidē qui lux fuit et splendor om-
nia veritatis vias nobis summi boni
ostendit. Ipse clamauit Mat. iij. ca.
dicēs: Penitentia agite appropinqua-
bit regnū celorum. Et. v. c. Merces ve-
stra copiosa est in celis. Et. vj. Nolite
thesaurizare vobis thesauros in terra
vbi erugo et tinea demolit et vbi fures
effodiūt et furant. Thesaurizate autē
vobis thesauros ī celo vbi nec erugo
nec tinea demolit: et vbi fures nō effo-
diūt nec furant. Et Job. xvij. Hec est
vita eterna vt cognoscant scz facie ad
faciē te solū verum deū: et quē misisti
iesum xpm. Et cōpletis humane redē-
ptionis mysterijs quadragesima die
postq̄ surrexit a mortuis videntibus
discipulis eleuatus est et ascendit ad ce-
los. Hec Circo Lactārius. li. vij. diuinaꝝ
institūtio. ait: Pater em̄ vester ac dñs
qui cōdidit firmavitq̄ celū qui libra-
tam magnitudine sua terrā vallauit:
mōribus mari circūdedit: omnibusq̄
distinxit: et quicquid est in hoc mūdo mi-

rabile cōflauit ac perfecit et nihil: p̄-
spectis erroribꝫ hominū ducē misit q̄
nobis viā iusticie panderet. Hunc se-
quamur oēs: hunc audiamus huic de-
uotissime pareamus: qm̄ solus vt ait
Lucretius. Veridicis hominū purga-
uit pectora dictis. Et finē statuit toy-
pedinis atq̄ timoris. O nēditq̄ bonū
sumimā quo redimus oēs. Quid foret
atq̄ viā mōstrauit limite paruo. Quo
possemus ad id recto cōtēdere cursu.
Nec tū ostendit sed etiā p̄cessit: ne
quis difficultatis gratia iter virtutis
horreret. hec ille. Tertio potest acci-
pi beatitudo in suo esse specialissimo
prout scz est actualiter in beatis: cuiꝫ
magnitudinē explicare nequaquā possu-
mus: quia nulla sensibilis experientia
quaricūq̄ delectationū presentis vi-
te minimā partē illius dulcedinis pōt
designare. Et oculus non vidit nec au-
ris audiuit: neq̄ humanū cor excogi-
tauit vnq̄ q̄ ingēs sit illa suprema fe-
licitas. Hec Greg. in homelia inquit:
Si cōsideremus fratres charissimi q̄
quāta sunt que nobis promittuntur
in celis: vilescūt aīo omnia que habentur
in terris. Terrena nāq̄ substantia
superne felicitati coparata: pondus
est nō subactū. Temporalis vita eter-
ne vite coparata: mora est potius di-
cenda q̄ vita. Hinc in transitu beati
Hieronymi scribit hec verba Augusti-
nus ad Eryllū. Eo die hora qua Vie-
ronymus sanctissimus ex hac luce mi-
grauit dū hippone in cellula mea des-
cens de gloria beatorū cogitares vel-
lēq̄ de illa tractatus breuē cōponere
cōpulsus precibus nostri seueri quō-
dam venerabilis Martini episcopi
turonensis discipuli. charta calamo
pugillariq̄ susceptis: volui epistolam
scribere sanctissimo Hieronymo desin-
nandā: vt quid ipse in re tā difficili sen-
tiret responderet. Cūq̄ iam scribens
salutationis exordiu Hieronymo pres-
sentarem: ineffabile subito lumē cum
inaudita odorū fragratia cellulā ī qua

Luctuarius

habā intravit: hora iam cōpletorij. Ad
quā visionem ppter rei tā admirabilis
novitatem perterritus esse cepi. Cūq;
quidā id esset attentius cogitarē: de
luce vor insonuit dicēs: Augustine au-
gustine quid queris? putasne breui im-
mittere vasculo mare totū? Adodico in-
cludere pugillo terrarū orbē? Celū fir-
mare ne suos exerceat motus? Infinitē
rei q̄s inerit finis? Immensa qua mēsu-
ra metieris? Poti⁹ totū mare in artissi-
mo clauderetur vasculo. Poti⁹ orbē ter-
rarū parvus teneret pugillus. Potius
a motu stinuo celum desisteret: q̄ gau-
diorū glie quib⁹ beatorū anime sine fi-
ne potiunt minimā particulā itelliges-
mā ut ego experieria docearis. Discurs-
re ad hoc breue t̄pis spaciū: t̄ talia fata
ge opa exercere ut postmodum ibi q̄ hic
utiquālibet intelligere cupis in eternū
habeas. Interrogatī hō mibi quisnam
esset q̄ talia tā gravissime loqueretur.
Respondit benigne. Hieronymi illius
ps̄byteri cui eplam scribere cepisti sum
aia q̄ i hac hora in bethleē carnis ones
re deposito: iocūdat gl̄iosa pergo ad re-
gna celoz. Post q̄ t̄ alia multa q̄ meū
p̄ulit a meis oculis lux disparuit. Quā-
to igitur minus beatitudinis superne
sublimitas potest comprehendī: tanto
ardērius est a nobis exoptanda.

Quā beatitudo p̄sistit in aia in intelle-
ctu videt̄ t̄ in voluntate. *Eaplm. ij.*

Ecundū mysteriū p̄replādū
dicat̄ beatitudinis subiectū:
in quo tria dubia sunt absol-
uenda.

Prīmū utrū beatitudo sit act⁹ aie tm̄.
Secundum utrū sit actus intelle-
ctus t̄ voluntatis.

Tertiū utrū sit principalis in activo
luntatis q̄ intellectus.

Ad primū dubiū respondet Ric̄b. in
ij. dist. xlii. q̄ beatitudo est act⁹ anime
tm̄. Nam beatitudo est nobilissimū qd̄
in homine possit esse: nec in creaturis
infra hoies p̄cunire p̄t. Oportet ergo
q̄ p̄sistat in actu pprio hois: nō q̄cunq;

sed nobilissimo. Act⁹ aut̄ hois pprius
nō est nisi ille q̄ est hois p̄ illā formam
qua hō est. hoc est aut̄ aia intellectiva.
Nobilissim⁹ ergo act⁹ hois est ille q̄ s̄-
bi p̄uenit s̄m aiam intellectivā: siue sit
cognitio siue dilectio. Ex quo d̄natur
opinio illoz q̄ dixerūt aiam sine corpe
beatā esse nō posse. Nā ut inquit Tho.
p̄ma sc̄de. q. iij. loquēdo de b̄ritudine
perfecta que in dei visione cōsistit: sine
corpe anima p̄t esse beata. qm̄ intelle-
ctus ad sui operationē nō indiget cor-
porē: nisi ppter fantasmata in q̄b⁹ in-
telligibile veritatē p̄tiner: diuina autē
essentia per fantasmata videri nō p̄t.
Tū cū in visione diuine essentie perfe-
cta hois beatitudo cōsistat: non depen-
det beatitudo hois a corpore: quare et
ipm̄ corpus ad perfectionem beatitudi-
nis nō requiritur. Sciendū t̄m q̄ ad
perfectionē alicuius rei dupliciter ali-
quid pertinet. Uno modo ad cōstituen-
dam essentiam rei: sicut aia requirit̄ ad
perfectionē hois. Alio modo requirit̄
ad perfectionē rei id qd̄ pertinet ad be-
ne esse eius: sicut pulchritudo corpis et
velocitas ingenij pertinet ad p̄fectionē
hominis. Quis ergo corpus p̄mo modo
ad p̄fectionē beatitudinis humane nō
pertineat: pertinet t̄m sc̄do mō. Quare
quāto aia perfectior erit in sua natura:
perfectior habebit suā ppriā opationē
in qua p̄sistit felicitas. hoc hō erit cum
suo corpore ipsa beata reuinetur. Pro-
pter illā aut̄ vnionē nō erit homini ne-
cessaria exteriora ista bona: q̄ corp⁹ ex
coniunctione sui ad animā erit glorioz
sum ac impassibile. Nam ut scribit d̄ns
Boñ. in suo. ij. dist. xxvii. Cōtingit ali-
quid esse beatū tripl̄: sc̄z per essentiam
et per primā influentiā: t̄ p̄ quandam
redundantiā. Beatū p̄ essentiā est solus
deus. Beatū per primā influentiā est
solus rōnalis sp̄s. Beatū deniq; per
quādā redundantiā est corp⁹ hūanū i qd̄
gaudiū glie redūdat et p̄iunctione sui
ad animā beatā. Et licet corpus huma-
nū non sit ad imaginē dei p̄ se: tamen

De beatitudine sanctorum.

vnitū est aīe que est ad dei imaginē: et
ratione illius est beatitudinis cōparti-
cipabile. ¶ Si nō aliq̄s instaret cōtra
dicta de exteriorib⁹ bonis q̄ videt cō-
trariū. Nā cib⁹ pot⁹ diuitie: et regnū:
exteriora bona sunt: et hec p̄mittuntur
beatis. In Luc. xij. xps dixit: Edatis
et bibatis sup̄ mensam meam in regno
meo. Et Matth. vi. Thesaurizate vobis
thesauros in celo. Et Matth. xxv.
Possidete paratū vobis regnū. ergo
ista ad beatitudinē exigunt. ¶ Rñdet
Tho. q̄ oīa ista metaphouice sunt intel-
ligēda s̄m q̄ in scripturis solēt spiri-
tualia per corporalia designari. Sicut
per cibū et potum intelligit delectatio
beatitudinis. p̄ diuitias sufficientia q̄
sufficit hōi deo. per regnū exaltatio ho-
minis vsq̄ ad cōsuetudinē cū deo. ¶ Se-
cū dū dubiū fuit vtrū beatitudo sit actus
intellect⁹ et volūtaris simul. Et h̄ q̄ daz
teneat q̄ essentia beatitudinis vite hu-
mane in solius intellect⁹ actu cōsistat:
q̄ nullo modo sit in actu volūtaris. In
Rich. in. iij. vbi s̄. dicit q̄ beatitudo cō-
sistit in actu volūtaris et intellectus si-
mul. Cuius rō est: q̄ essentia beatitu-
dinis vite humane cōsistit in perfecta
vnione aīe rōnalis cū deo. Nec autem
vnio includit vnionem aīe cū deo s̄m
oīm sui potentiam per quam vnibilis
est cū eo immediate. Potētia autē anime
rōnalis nō tñ est intellect⁹: sed etiam
volūtas. et p̄ qualibet illarū vnibilis
est cū deo immediate. Sicut em̄ deus
sub ratiōe qua summū verū: est imme-
diatū obiectū intellectus beatorū: ita
sub rōne qua summū bonū est imme-
diatū obiectum volūtaris eorū. Quis
em̄ ipso immediate nō fruerent nisi ipm
immediate viderent: tñ immediatū obie-
ctū volūtaris eorū nō est ipsa visio sum-
mi boni: sed ipsum summū bonū. Non
em̄ volūt summū bonū p̄pter illas vi-
sionē sicut p̄pter finē: sed volūt ipam
visionē p̄pter ipm summū bonū sicut
p̄pter vltimū finē. Ip̄m ergo summū
bonū primo et immediate est ab ip̄is vo-

litū. ergo est voluntatis eorū immediatū
obiectū. Ergo p̄fecta vnio aīe cum deo
in qua beatitudo consistit est per intel-
ctū et voluntatē: itaq̄ in actu vtriusq̄
simul cōsistit. ¶ Et si obijceret q̄ auto-
ritates in p̄rariū volētibus eas intel-
ligere cōtrariū sonare videntur: puta
q̄ in visione dicūt beatitudinē cōsiste-
re. Rñdet Rich. q̄ semp̄ includit cōs-
comitantē dilectionē. Nā cōsummatā
dei dilectio inseparabiliter cōcomitat
clarā eius visionē. Propterea Aug. li. i.
de trini. c. vlt. dicit q̄ visio est summa
p̄miū: et ipsa est act⁹ intellect⁹. Et in
j. lib. de doctrina xp̄iana idē dicit: Nec
est summa merces vt perfruemur deo:
summa merces est beatitudo: et fructus
est actus volūtaris que visionē conco-
mitat. ¶ Tertiuū dubiū erat vtrū beati-
tudo principalit⁹ cōsistat in actu volū-
taris q̄ intellectus. Et rñdet Rich. q̄
sic. Prima: quia sicut inter habitus vie
charitas est donū principalit⁹ s̄m Aug.
xv. de trini. c. xvij. Ita inter habit⁹ pa-
trie charitas patrie est donū principalit⁹
lius. Sed in patria nobilitior habitus
habet nobilitiorē actū. Ergo deū p̄s-
cre diligere q̄ est act⁹ charitat⁹ patrie:
est act⁹ nobilissimus aīe. Cum ergo in
nobilissimo actu principalissime cōsistat
beatitudo: et diligere sit actus volū-
taris: principalit⁹ cōsistit in actu volū-
taris q̄ intellect⁹. ¶ Secūdo p̄batur q̄
beatitudo principalit⁹ consistit in actu
volūtaris q̄ intellect⁹ ex eo q̄ volū-
tas est nobilitior potētia q̄ sit intellect⁹.
Nā Bern. in libro de libero arbitrio di-
cit rōnem esse quodāmodō pedissequam
voluntatis. Et Anselm⁹ in libro de cō-
ceptu virginali dñim totū regnū aīe
attribuit volūtati. Et Arist. in. vii. pol-
litice. c. v. Potētia qua eligim⁹ princī-
palior est. Adhuc idē p̄bat: q̄ volūtas
in suo actu cogi nō pōt: nec circa eaq̄
sunt ad finē necessitari. Intellect⁹ autē
cogi pōt et circa ea que sunt ad finē ne-
cessitari. In sup̄ magis pōt trāsforma-
re aīam volūtas q̄ intellectus et sum-

obiectū respicit sub rōne meliori. **Bo-**
nū enī est obiectū volūtaris. Ena obie
ctū intellectus. Ratio autē boni est pfe
ctior: q̄ sit ratio entis. **Tertio** pba
tur: q̄ deus est vltimus finis: maxime
sub rōne qua bonū. **Qd̄** p̄t̄: q̄ er hoc
q̄ creature ordinant in ipm̄ in finē:
maxime est in eis rō bonitatis: sicut p
hoc q̄ ipm̄ respiciūt vt exēplar: maxie
est in eis rō v̄tatis. Sed deo sub rōne
q̄ summū bonū: est volūtaris obiectū.
sub rōne q̄ summū ens v̄l verū est itel
lectū obiectū: q̄ volūtas maḡ respicit
deū sub rōne finis q̄ intellectū. **Et** deo
sub rōne qua vltimus finis est beati
cans. ergo sub rōne qua est b̄titudinis
obiectū: p̄ncipali⁹ tendit volūtas in
ipm̄ q̄ intellectū. **Et** sic cōsistit b̄tū
do p̄ncipali⁹ ac volūtaris q̄ intellectū.
Qd̄ beatitudo nō potest esse in bonis
presentis vite. **Caplin. iij.**

Et n̄ mysteriū cōtēplandum
est dicit b̄titudinis obiectū. In
q̄ sunt tria dubia absoluēda.

Primo vtrū b̄tudo sit qd̄ creatū.

Secūdo vtrū b̄tudo possit amitti.

Tertium vtrū beatitudo possit in
hac vita haberi.

Ad p̄m̄ dubiū r̄ndet **Ric̄h. vbi. 8.**
Et **Tho. s. ij. q. iij.** q̄ beatitudo vite hu
mane dupl̄r p̄t accipi. **Quo** modo p
illo bono in quo perfectet plenarie re
quiescit h̄m̄a. **Alio** mō p̄ perfe
ctā quiete h̄m̄ane vite in illo bono que
cōsistit in p̄fecta hoīs cōiūctione cum
illo bono. **Primo** modo b̄tudo acci
pitur p̄ b̄titudinis obiecto: et sic beati
tudo est qd̄ increatū. **s. ipse** deo. **Beati**
tudo autē secūdo mō accepta est aliqd̄ exi
stēs in b̄tō tanq̄ ex v̄ltimata et plena
nā p̄fectio: sic est aliqd̄ creatū. **Cum**
enī b̄tudo p̄sistat in v̄s̄ōe dei: videre
deū est act⁹ creature vidētis. **Secūdo**
dubū fuit vtrū b̄tudo possit amitti:
Et ad hoc dicim⁹ ex s̄c̄ta s̄c̄ti **Tho. s. ij.**
q. v. q̄ b̄tudo p̄t tripl̄r considerari.

Primo in sua imperfectione.

Secūdo in sua ḡn̄ali ratione.

Tertio in sua speciali restrictione.

Primo potest b̄tudo cōsiderari in
sua imperfectione. **put. s. beatitudo** est
illa imperfecta qualis in hac vita ha
beri p̄t siue sit felicitas p̄emplatiua
siue sit actiua. **Hec** quidem amitti p̄t
licet non defacili: sicut p̄t in felicitate
cōtēplatiua que amittitur: vel p̄ obli
uione: puta cū corrupitur sciētia ex
aliqua egritudine: vel etiā per aliquas
occupatiōes quib⁹ totaliter ab̄trahit̄
aliquis a cōtēplatione. **P̄t** etiā idē
in felicitate actiua: voluntas enī hoīs
transmutari p̄t vt in vitū degeneret
a v̄tute. **Ideo** p̄b̄o dicit in **s. ethicoz**
aliquos esse in hac vita beatos nō sim
pliciter: sed sicut hoies quoz natura
mutationi subiecta est. **Secūdo** potest
beatitudo cōsiderari in sua generali ra
tione: et sic beatitudo non potest amitti.
Cū enī sit perfectum bonum et suffi
ciens: oportet q̄ desiderium hominis
quietet omne malum excludat. **Natu**
raliter autē homo desiderat retinere bo
num qd̄ habet et q̄ eius retinendi secu
ritatem obtineat. **Alioquin** necesse est
q̄ vel timore amittendi: vel dolore de
certitudine amissionis affligatur. **Re**
quiratur ergo ad veram beatitudinem
q̄ homo certam opinionem habeat: bo
num quod habet nunq̄ se amissurum:
que quidem opinio si vera sit: cōsequas
est q̄ beatitudinem nunq̄ amittet. **Si**
autem falsa sit: hoc ipsum est quoddam
malum. **s. fallam** opinionē habere. **Nā**
falsum est malū intellectus: sicut verū
est bonū ipsū. **vt d̄ in. vj. ethicoz.** **Nō**
ergo iā erit vere beatus si aliqd̄ malū
ei inest. **Tertio** p̄t beatitudo consi
derari in sua speciali restrictione in qua
rū. **s. perfecta** beatitudo consistit in vi
sione diuine eētie. **Et** sic b̄tudo nul
lo mō p̄t amitti: neq̄ ex pre vidētis:
neq̄ ex pre dei: neq̄ etiā ex pre alicui⁹
altreri⁹ agētis. **Nō** ex pre vidētis: quia
ipossibile est q̄ aliqd̄ vidēs diuina est
sentia vel it eā nō videre. **R̄d̄** est: qm̄ oē
bonū habitus q̄ q̄s carere vult: aut est

De beatitudine sanctorū.

insufficiens et querit aliquid sufficiens loco eius: aut habet aliquid incommodum annerū propter quod in fastidium venit. **A**lterio autem diuine essentie replet animam omnibus bonis et non habet aliquid incommodum adiunctum. Quare propria voluntate non potest beatus beatitudinem deserere. **S**icut beatus non potest beatitudinem perdere deo subtrahere: quia cum subtractio beatitudinis sit quedam pena: non potest talis pena a deo iusto iudice puniri: nisi pro aliqua culpa que cadere non potest in eum qui dei essentiam videt: cum ad hanc visionem de necessitate sequatur rectitudo voluntatis. Non potest etiam beatitudo amitti ex parte alicuius alterius agentis: quia mens deo coniuncta super omnia alia eleuatur: et sic ab hominum coniunctione nullus aliud agens potest ipsum excludere. **E**rgo beatitudo perfectio consummata que omnem defectum excludit a beato. **E**t ideo absque mutabilitate adducit eam habenti: faciente hoc virtute diuina: que hominem subleuat in participationem eternitatis transcendentis omnem mutationem. **F**ecit ergo male dicit Origenes sequens quosdam platonicos errorum: quod post ultimam beatitudinem homo potest fieri miser. **T**ertium dubium fuit utrum beatitudo possit haberi in hac vita: **E**t ad hoc respondemus quod non loquendo de lege communi: et hoc propterea: quia dominus noster iesus christus fuit viator et comprehensor. **Q**uare non in hac vita quis beatus esse non potest: assignari possunt tres rationes precipue.

Prima dicitur insatiabilitatis.

Secunda penalitatis.

Tertia mortalitatis.

Prima ratio dicitur insatiabilitatis. **E**t est inquit dominus Boetius dist. v. in libro. **B**eatitudo est finis satiens appetitum. **S**ed bona presentis vite non satiant appetitum: non diuitie: non delitie: non honores: non fama: non gloria: non quecumque desiderabilia et delectabilia excogitari possunt: ut docet experientia: ergo nec in huiusmodi bonis beatus quis reputari debet. **T**homas. no. i. parte. q. ij. dicit:

Impossibile est beatitudinem hominis esse in aliquo bono creato: quia beatitudo est bonum perfectum quod totaliter quietat appetitum: alioquin non esset ultimus finis si adhuc restaret aliquid appetendum. **O**biectum autem voluntatis est vniuersale bonum: sicut obiectum intellectus est vniuersale verum. **E**rgo patet quod nihil potest quietare voluntatem hominis nisi bonum vniuersale: quod non inuenitur in aliquo creato: sed solum in deo: quia omnis creatura habet bonitatem participatam. **N**isi solus deus voluntatem hominis implere potest. **I**dem David in ps. xvij. dicit: **S**atiabor cum apparuerit gloria tua. **E**t Augustinus. i. confessionum. **F**ecisti nos domine ad te et inquietus est cor nostrum donec quiescat in te. **E**t in. iij. li. **R**edite inquit preuaricatores ad cor: et inherete ei qui fecit vos: stete in eo et stabitis: quiescite in eo et quieti eritis. **Q**uo itis in aspera quo itis bonum quod queritis ab illo est. **Q**uod igitur anima eo imago dei est quo eius capax est et particeps esse potest: ut scribit Augustinus. iij. de trinitate. c. iij. **N**ecirca nulla creatura anime capacitate implere valet. **E**t hoc dicit Ricardus. dist. xli. iij. ar. ij. q. vj. **Q**uod sine clara dei visione non potest haberi beatitudo. **E**t ratio est: quia ut inquit Augustinus. iij. de ciuitate dei. c. v. **B**eatus non est nisi qui habet que vult scire naturaliter et non voluptuose. **E**t sanctus Thomas. i. q. ij. arti. viij. dicit: **P**erfectio vniuersaliusque attenditur secundum rationem sui obiecti. **O**biectum autem intellectus est quod quid est: id est essentia rei: ut dicitur in. de anima. **U**nde intantum procedit perfectio intellectus: in quantum cognoscit essentiam alicuius rei. **S**i ergo intellectus aliquis sit essentia alicuius effectus: per quam non possit cognoscere essentiam cause: ut sciret de causa quid est: non dicitur intellectus attingere ad causam simpliciter: quibus per effectum cognoscere possit de causa an sit. **E**t ideo res manet naturaliter homini desiderium cognoscendi effectum si scit eum habere causam: ut sciat etiam de causa quid est. **E**t il

lūd desiderium est admirationis: et cau-
 sat inquisitionē: vt dicitur in principio
 Metaphy. puta si aliq̄s cognoscēs edy-
 psum solis considerat q̄ er aliqua causa
 p̄cedit: de qua q̄ nescit qd̄ sit admirat̄:
 et admirādo inquit: nec ista inquisitio
 quiescat: quousq̄ perueniat ad cognos-
 scēdum essentiam cause rei. Si ergo in-
 tellectus humanus cognoscēs essentiā
 alicuius effectus creati: non cognoscat
 de deo nisi an est: nondū perfectio eius
 attingit simpliciter ad primāz cām: sed
 remanet adhuc ei naturale desiderium
 inquirēdi causam: vnde nondū est per-
 fecte beatus. Ad perfectā igitur beatitu-
 dinem requiritur q̄ intellectus pertin-
 gat ad ipsam essentiaz prime cause: que
 est nobilissimū intelligibile: et sic p̄fectio
 nem suā habebit p̄ vnionē ad deū sicut
 ad obiectus in quo solo beatitudo hoīs
 cōsistit: vt supra dictū est. **S**ed ratio
 cur in hac vita nō possit q̄s esse beatus
 p̄ penaltatis: vt enī ait Tho. s. ii. q. v.
 Beatitudo excludit omne malum. Vita
 autē p̄sens multis malis et penaltati-
 bus subiacet que vitari nō possunt. Et
 ignorantie ex parte intellectus: et inordi-
 nate affectionis ex parte appetitus: et
 multiplicibus laboubus: calamitatibz:
 et erūnis ex parte corporis: quō igitur
 in tot fluctuationibus beatū se credere
 quispiā habet. Inquit Job. xiiij. Homo
 natus de muliereibz: et viuēs rēpote: re-
 pletur multis miserijs. Et Hiero. ad he-
 liodōrū. Ubiz luctus: vbiq̄ gemitus:
 et plurima mortis imago. Augu. lib. de
 simbolo tractatu. x. Ecce ruinosus est
 mūdus: ecce tātus calamitatibus reple-
 uit deus mūdū: ecce amarus est mun-
 dus. Et si sic amas: qd̄ faceremus si dul-
 cis esset. O mūde immūde tenebras pa-
 riens quid faceres si maneres? Quem
 non deciperes dulcis: si amarus alimē-
 ta mentiris. Et Augusti. ir. de ciui. dei.
 Omnes inquit homines q̄diu in orbe
 mortales sunt: miseri sunt. Et Hiero. ad
 matrem et filiam in gallijs cōmorātes.
 Stadium quoddam est hec vita nostra

mortalis in qua bellum quotidie geris
 mus: q̄ militia vita hominis sup̄ terrā.
 Quis inter serpentes et scorpiones tu-
 tus ingredis vel secure dormitat. Quis
 dulces iuxta vipersas somnos capit. Nā
 et si semper nō percutiat: tamen sollici-
 tar. Securius est ergo perire non posse
 q̄ iuxta periculum non perisse. hec ille.
 Et Boetius li. ij. de cōsolatione. Quā mul-
 tis amaritudinibz humane felicitatis
 dulcedo respersa est: que et si fruenti ior-
 cunda esse videatur: tamen quo minus
 cum velit abire retineri non potest. Et
 Seneca in tragedijs. Nulla sois longa
 est: dolor atq̄ voluptas inuicē cedunt.
 Nemo vtiq̄ reperitur q̄ diutū in quoz
 cunq̄ sit statu delectari possit: et absq̄
 turbatione vel animi vel corporis per-
 trāsire. Nemo inquit Seneca vbi. s. cō-
 fidat nimis secūdis: nemo desperet mes-
 liora lapsis. Et ad Lucillum. Noli huic
 tranquillitati confidere: momento ma-
 re euertitur: et eodem die vbi luserunt
 nauigia sorbētur. Quisnam felicior ius-
 dicari potuisset Poligrato tyranno sa-
 mio: um. De ipso quippe refert Lullius
 in lib. de finibus bonozum et maloz. Et
 idem cōfirmat Valerius de mutatione
 morum et fortune q̄ adeo sibi fortunaz
 obsequiosam habuit q̄ omnia desidera-
 ta perficiebat. Ad moderandam igitur
 fortune inuidiaz sumpto e manu anulo
 quē preciosum possidebat in mare iecit.
 Sed inopinare illum repente recupera-
 uit. Nam post dies paucos a piscatoribz
 bus piscis caprus qui anulum sorbue-
 rat tyranno donatus est. Acidit tan dē
 q̄ aduersus Dariū perfarū regem duxit
 exercitum: et q̄ Quinthes p̄fectus Das-
 rii illū acie fuderit cepitq̄: et in sum-
 mo megalēsis montis vertice suspendi
 iusserit. Et relictus a vibus lacerandus
 qui vbiq̄ felicissime in terra vixerat:
 in aere miserrime expirauit. Mutatur
 oia que sunt in hoc mūdo: et nihil stabi-
 le: nihil est firmum: nihil demq̄ tutus.
 Ideo sapiēs Eccl̄s. ij. c. dicebat: Audi in
 oibus vanitatem et afflictionē spiritus

De beatitudine sanctorum.

et animi: et nihil permanere sub sole.
¶ Tercia ratio quare in presenti vita nullus potest esse beatus dicitur mortalitatis. Deus quippe ad mortem tendimus cuius manus potentissimas nullo ingenio: nulla virtute: nulla arte: nullo precio euitare valeamus. Instat ceruicibus nostris. Et secundum Augustinum. ruy. de ciuitate dei. c. vij. beatitudo sine immortalitate esse non potest. Si quis igitur dixerit aliquem beatum eo quod diuitibus affluat: statim ridebo. Non sic: non sic: quod diuites moriuntur. Si quis affirmauerit alium esse beatum eo quod omnibus delictis huius seculi perfruat. Ad hoc respondere debet. nequaquam sic est: quod post breuiem hanc vitam omnes homines moriuntur. Si quis beatum reputauerit eum qui orbem vniuersum uicis dominaretur. Clamabo et ego quod nec regna sue imperia beatum hominem reddunt. quoniam et principes et reges et purpurati et imperatores omnesque domini moriuntur. Ideo hec consideras Augustinus. in prima preloputatione sic ait: Vita hec vita miserabilis: vita incerta: vita laboriosa: vita inuana: vita domini malorum: regina superbiorum: plena miseria et erroribus: que non est dicenda vita sed mors in qua momentis singulis morimur per varios mutabilitatis defectus: diuersis generibus mortis. Nunquam ergo quod diu viuimus in hoc mundo possumus dicere vitam quam humores tumidant: dolores extenuant: ardores excitant: acra morbidant: esca infantie ieiunia macerant: ioci dissolunt: tristitie consumunt: sollicitudo corartat: securitas hebetat: diuitie iactant: paupertas deperit: inuictus extollit: senectus incuruat: infirmitas frangit: meror depmit: et his omnibus malis mors succedit: et sic quod gaudium istius miserere vite finem imponit: ita ut cum esse desierit: nec fuisse putetur. hec ille. Item Augustinus. li. soliloquiorum dicit: Vita in eam caduca: vita que quanto magis crescit: tanto magis decessit: quanto magis procedit: tanto magis ad mortem accedit. Vita fallax et umbratica: plena lacrimis. Nunc gaudeo: sepe tristior: nunc

vigilior: iam infirmior. Nunc uiuo: statim morior: nunc felix apparebo: spem miser: nunc rideo: iam fletor: sicque omnia mirabiliter subiacent: ut nil una hora uno statu permaneat. Hinc timor: hinc tremor: hinc fames: hinc sitis: hinc calor: hinc frigus: hinc languor: inde dolor: exuberat. Subsequitur his omnibus inopinata mors: que mille modis miseros homines quotidie rapit. Hunc necat febribus: illum opprimit dolores: hunc consumit fames: illum siti extinguit: illum homo suffocatus: hunc perimit flammis: hunc interimit laqueo: illum dentibus bestiarum fortiter deuorat: hunc trucidat ferro: illum veneno corrumpit: alterum homo in repente terrore miseram vitam finire compellat. Et nunc super hec omnia magna est miseria: quod cum nunc sit certus morte: ignorat hunc finem suum: et cum stare putat: tollit et perit spes eius. Nescit autem homo quid vel ubi: vel quomodo moriatur: et tunc est certus quod cum mori oporteat. hunc ille. Quare vita presens beata esse minime potest. Et ideo cum Lactantius. concludimus dicere in libro. Summum bonum quod beatus facit non potest esse nisi in ea religione atque doctrina cui spes immortalitatis adiuncta est. Ergo et demum operamur ne decipiamur temporalium bonorum suauitate: atque mundum audacter sub pedibus habeamus: et omnes res preamur ut sic tandem perueniamus ad fruitionem illam beatam: ad quam nos perducatur iesus filius dei qui cum patre et spiritu sancto uiuit et regnat in secula seculorum. Amen.

¶ De gaudiis beatorum qui letabunt ex uisione dei et donatione corporum atque habitacione in celo empyreo. Sermo. ii.

Fultabunt sancti in gloria. Illuminati per prophetas deus sunt ista originalis precepta. cetera. Licet autem

ita sit uia que ducit ad vitam quam est ex parte uirtuosorum actuum: in his hominibus facillima atque suauis ex consideratione futuri premij. Inquit enim Origenes super epistolam pauli. Spes futurorum la